

<https://doi.org/10.62837/2025.1.81>

**NAİBƏ HƏSƏN QIZI VƏLİYEVƏ**  
Azərbaycan Memarlıq və İnşaat  
Universiteti, müəllim  
[naibe\\_veliyeva@mail.ru](mailto:naibe_veliyeva@mail.ru)

## **ƏCNƏBİ TƏLƏBƏLƏRİN AZƏRBAYCAN DİLİNİ ÖYRƏNMƏSİ ÜÇÜN ELEKTRON RESURLARIN TƏMİNATININ ƏHƏMİYYƏTİ**

**Açar sözlər:** əcnəbi vətəndaşlar, elektron resurslar, Azərbaycan dili, qloballaşma

**Keywords:** *foreign citizens, electronic resources, Azerbaijani language, globalization.*

**Ключевые слова:** иностранные граждане, электронные ресурсы, азербайджанский язык, глобализация

Qloballaşmanın gətirdiyi mühüm tələblərdən biri də yeni bir dilin öyrənilməsidir. Belə ki, dünya dövlətləri arasında davam edən ictimai-siyasi, iqtisadi-sosial əlaqələr həmin dövlətlərin dilinə olan marağı da artırmaqdadır. Beləliklə, insanlar yeni bir dili öyrənmək üçün müxtəlif metodlardan istifadə edirlər. Hal-hazırda dünya miqyasında ən çox danışılan və öyrənilən dil ingilis dilidir. Bu dil bəzi ölkələrdə ikinci dövlət dili səviyyəsindədir. Bununla belə digər dillərin də öyrənilməsi gün-gündən genişlənir və inkişaf edir. Bu bir çox amillərlə bağlıdır. Bu amillər arasında təhsil faktoru da əsas yer tutur.

Sevindirici məqamdır ki, son illərdə Azərbaycan dilinin öyrənilməsinə maraq artmış, bunun üçün bəzi vəsaitlər çap edilmiş, ali təhsil müəssisələrində dilimizin öyrədilməsi ilə bağlı xüsusi proqramlar hazırlanmışdır. Lakin məlum məsələdir ki, dilimizə o qədər də aşina olmayan insanların sadəcə kitablarla, dərs vəsaitləri ilə bu dili öyrənmələri o qədər də uğurlu nəticələr verməyə bilər. Doğrudur, indiyə qədər görülmüş tədbirlər müəyyən nəticələr vermiş, dilimizin tanınması, öyrənilməsi, mədəniyyətimizin, tariximizin bu yolla tanınmasına şərait yaratmışdır. Bu məsələdə cənab prezidentimiz İlham Əliyevin 17 iyul 2018-ci ildə imzaladığı sərəncam xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Bu sərəncamda Azərbaycan dilinin elektron məkanda daha geniş istifadəsinin təmin edilməsi məsələləri yer alır. Bununla da dilimizin daha geniş kütlələrə çatdırılması, əcnəbilərin dilimizə marağını daha da artması, dilin öyrənilməsi asanlaşmış oldu. (Əsgərov, 2018)

Məlum məsələdir ki, dilimizi öyrənmək istəyənlər sadəcə ölkəmizdə təhsil alan əcnəbilər deyil, eyni zamanda işləmək üçün gələnlər, yaxud burada yaşamaq istəyənlər də vardır. Hətta xarici ölkədə yaşayıb sadəcə marağı olduğu üçün dilimizi öyrənmək istəyənlər də ola bilər. Bütün bu amilləri nəzərə alaraq Azərbaycan dilinin

elektron bazasını yaratmaq, dərslikləri rəqəmsal və elektron formaya transformasiya etmək, sinxron səs-yazı, mətn, qrammatik çalışmalar və sair resursların hazırlanması və sair tədbirlərin görülməsinə başlanılmışdır. İlk olaraq universitetlərdə tələbələr üçün müəyyən dərs vəsaitləri vasitəsilə dərslər keçirilməyə başlanmışdı. Zaman ötdükcə və tələbat artıqca dilimizin elektron materiallarının hazırlanmasına başlanmışdır. Universitetlərdə dərs vəsaitləri vasitəsilə keçilən dərslərdə oxunun təşkili, qrammatika qaydaların izahı, düzgün yazı vərdişlərinin formalaşdırılması, rəhbərli nitqə nail olmaq, dialoqlar, mətnlər üzərində iş və sair kimi praktik işlər aparılır. (İsmayilova, 2005)

Azərbaycan dilinin öyrənilməsinə daha asanlaşdırmaq, elektron bazada dilimizi təmin etmək, əhatə dairəsini genişləndirmək, yarana biləcək sualları cavablamaq məqsədilə bir sıra tədbirlər görülür, layihələr irəli sürülür. Belə ki, “lingvo-psixoloji vəhdət nəzəriyyəsi” işlənilib hazırlanmış və bu yolla AMEA Dilçilik İnstitutunda “Salam Azərbaycan” adlı əcnəbilər üçün Azərbaycan dili dərs vəsaitinin yazılmasına başlanmışdır. Hazırda bu layihə üzrə bəzi dərsliklər hazırlanmış, elektron bazanın yaradılması işləri davam etdirilməkdədir. Hazırlanacaq olan vəsaitlər rus və ingilis dillərinin bazasında dilimizi öyrənən şəxslər üçün nəzərdə tutulmuşdur. Bu vəsaitlər əsasən Azərbaycan dilində oxu mətnləri, Azərbaycan dilində çalışmalar, əcnəbi dildə qrammatik qaydalar və hər iki dildə qarşılıqlı şəkildə tematik lüğətlər şəklində təqdim olunacaqdır. İlk olaraq dildə müəyyən səviyyə əldə etmək üçün bu vəsaitlər əlverişli şərait yaradacaqdır. Lakin onu da qeyd etmək yerinə düşər ki, dil cəmiyyətin bir parçası olduğu üçün sosial inkişaf və proseslər öz əksini dildə tapır. Bu baxımdan tərtib olunmuş vəsaitlərdə bu amillər nəzərə alınmış, ən müasir formada tərtib edilmişdir. (Əsgərov 2019)

Hazırda Azərbaycan dilinin öyrənilməsi əsasən təhsil sektorunda aktiv şəkildə həyata keçirilir və dilimizi öyrənən əsas kütləni əcnəbi tələbələr təşkil edir. Lakin yaxın gələcəkdə ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi əlaqələrin genişlənməsi, turizmin inkişafı kimi faktorlar nəticəsində cəmiyyətin digər təbəqələrinə aid olan insanların da Azərbaycan dilini öyrənməsi zərurətinin yaranacağı istisna oluna bilməz. Bu baxımdan dilimizin təbliği, öyrənilməsinin asanlaşdırılması, elektron resursların əlçatanlığı və anlaşılirlığını təmin etmək əhəmiyyətli məsələlərdən biridir.

İstənilən ölkənin vətəndaşı üçün yeni bir dilin öyrənilməsində qarşılaşdığı ən böyük çətinlik tələffüz problemləri olur. Eləcə də əcnəbi vətəndaşların Azərbaycan dilini öyrənməyə başladığı zaman sözlərin tələffüzünə öyrəşmək xeyli zaman alır. Nəzərə alsaq ki, hazırkı vəziyyətdə dilimizi sadəcə kitablardan, dərs vəsaitlərindən öyrənirlər, bu zaman tələffüz problemi mühüm məsələyə çevrilir. Bu zaman dünya təcrübəsinə üz tutaraq dünyada ən çox öyrənilən ingilis dilinin hansı formalarda geniş kütlələrə çatdırıldığını izləmək və bu metodları dilimiz üçün də tətbiq etmək düzgün yol olacaqdır. Belə ki, dünya ölkələrinin əksəriyyətində ingilis dilinin öyrədilməsi üçün təşkilatlar, kurslar, dövlət əhəmiyyətli müəssisələr yaradılmışdır və

bu iş rəsmi şəkildə davam etdirilir. Elm və texnikanın son nailiyyətlərindən istifadə etməklə insanların harada olmasından asılı olmayaraq ingilis dilini öyrənmə bilməsi üçün demək olar, heç bir əngəl yoxdur. Tələffüz məsələlərini həll etmək üçün də elektron bazada sözlərin tələffüz şəklini səsli ifadə edən audioqeydlər yer almışdır. (6)

Azərbaycan dilinin də əcnəbilərə öyrədilməsində tələffüz problemini aradan qaldırmaq üçün bu prosedurdan istifadə etmək məqsəduyğun olardı. Bunun üçün səsli kitab, elektron mətnlər və onların tələffüzü, yazılı materialların oxunması və tələffüzünün aydınlaşdırılması, qrammatik materialların izahlı formaları hazırlanıb elektron bazada yerləşdirilməlidir. Bundan başqa müxtəlif peşə və ixtisaslara aid terminlərin lüğəti tərcüməsi və tələffüz şəkli ilə birgə təqdim edilməlidir. Dərc olunan vəsaitlər audio disk ilə birlikdə hazırlanmalı, kitabda yer alan hər bir sözün tələffüz şəkli səsli olaraq göstərilməlidir. İnternet resurslarının imkanlarından maksimum istifadə etməklə dilimizin əcnəbi vətəndaşlar tərəfindən öyrənilməsinə şərait yaradılmalıdır. Dilçilik İnstitutu tərəfindən həyata keçirilən Salam Azərbaycan adlı layihə əsasında çap olunmuş vəsaitlərdə bu məsələlər yer almış və mümkün qədər əhatə olunmuşdur. Bu layihə əsasən Azərbaycan dilini əsaslı şəkildə öyrənmək istəyən əcnəbilər üçün nəzərdə tutulmuş və dilinin öyrənilməsi müəyyən səviyyələr üzrə ayrılmışdır. (Əsgərov, 2019)

Məlumdur ki, dilin öyrənilməsi həmin dilin aid olduğu xalqın tarixi, mədəniyyəti, xalqın xarakterik xüsusiyyətlərinin də öyrənilməsi deməkdir. Ona görə də Azərbaycan dilinin elektron resursları hazırlanarkən ölkəmizi ən yüksək səviyyədə təqdim edə biləcək format hazırlanmalıdır. Hər hansı bir əcnəbi vətəndaş istər internet məkanında, istər rəsmi mənbələrdə, istərsə də sosial şəbəkələrdə dilimizi öyrənmək üçün araşdırma apararkən qarşılaşdığı həm format, həm vəsaitlərin əlçatanlığı, həm də öyrədilmə şəkli sıxıcılıqdan uzaq, original və axıcı olmalıdır. Bundan əlavə oxu mətnləri, qrammatik izahlar, sual-cavab hissələri ilə yanaşı daha çox video materiallar, şəkilli lüğət fondu, tələffüzü daha aydın ifadə edən audio vasitələr, hətta lazım gələrsə distant formada dil kursları da yaradılmalıdır. Bütün bunların həyata keçirilməsi üçün müəyyən komandalar yaradılmalıdır, texniki təchizat qurulmalıdır. Zənnimcə, tələbat artdıqca bu məsələlər öz həllini tapacaqdır.

### **Ədəbiyyat**

1. Elza İsmayılova “Əcnəbilərə Azərbaycan dilinin tədrisində oxu dərslərinin təşkili və yazılı rabitəli nitqin inkişafı” Xəzər Universiteti. 2005
2. G.Rəhimova, E.Fərəccullayeva, M.Qurbanova, R.Həbibli “Əcnəbi vətəndaşlar üçün Azərbaycan dili” dərslik. BDU.2016.

3. Mayıl Əsgərov “Azərbaycan dilini öyrənmək istəyən əcnəbilər üçün dərs vəsaitləri. Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi. 2019. №3-4
4. Mayıl Əsgərov “Tarixi sərəncamın işığında: əcnəbilər üçün Azərbaycan dili layihəsi”. 525-ci qəzet. 2018. 14 sentyabr.
5. <https://www.muallim.edu.az/news.php?id=1855>
6. <https://ict.az/Mobile/az/news/6006>
7. <https://www.bbc.com/azeri/region-62189758>
8. [https://azertag.az/xeber/Olkemizde\\_yasayan\\_ecnebler\\_Azerbaycan\\_dilini\\_o\\_yrenirler-278213](https://azertag.az/xeber/Olkemizde_yasayan_ecnebler_Azerbaycan_dilini_o_yrenirler-278213)

### **Xülasə**

Məqalədə əcnəbilərin Azərbaycan dilini öyrənməsi üçün internet mühitində elektron resursların yaradılmasının əhəmiyyətindən bəhs olunub. Müasir dövrdə elm və texnikanın inkişafı ilə birlikdə insanların dil öyrənməsi də asanlaşmışdır. Azərbaycan dilinin öyrənilməsinə marağın artması ilə birlikdə bu sahədə mühüm addımlar atılmış, vəsaitlər çap olunmuşdur. Qarşıda duran əsas hədəflərdən biri də internet bazasında Azərbaycan dilinin elektron resurslarını inkişaf etdirməkdir. Dünya təcrübəsini əsas götürərək dilimizin elektron resurslarının təminatı daha da genişləndirilməli və əcnəbi vətəndaşların Azərbaycan dilini öyrənməsi asanlaşdırılmalıdır.

**VALİYEVA NAİBA**

### **Summary**

#### **THE IMPORTANCE OF PROVIDING ELECTRONIC RESOURCES FOR LEARNING AZERBAIJAN LANGUAGE FOR FOREIGN STUDENTS**

The article talks about the importance of creating electronic resources on the internet for foreigners to learn the Azerbaijani language. In modern times, along with the development of science and technology, it has become easier for people to learn languages. Along with the growing interest in learning the Azerbaijani language, important steps have been taken in this field and resources have been printed. One of the main goals ahead is to develop electronic resources of the Azerbaijani language on the Internet. Based on the world experience, the provision of electronic resources of our language should be further expanded and foreign citizens should learn the Azerbaijani language more easily.

**ВАЛИЕВА НАИБА**

**РЕЗЮМЕ**

**ВАЖНОСТЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭЛЕКТРОННЫХ РЕСУРСОВ ДЛЯ  
ИЗУЧЕНИЯ АЗЕРБАЙДЖАНСКОГО ЯЗЫКА ИНОСТРАННЫХ  
СТУДЕНТОВ**

В статье говорится о важности создания электронных ресурсов в интернет-среде для изучения азербайджанского языка иностранцами. В современное время, наряду с развитием науки и техники, людям стало легче изучать язык. Наряду с растущим интересом к изучению азербайджанского языка, в этой области были предприняты важные шаги и напечатаны ресурсы. Одной из основных задач на будущее является развитие электронных ресурсов азербайджанского языка в Интернете. Исходя из мирового опыта, необходимо и дальше расширять предоставление электронных ресурсов нашего языка, а иностранным гражданам должно быть легче изучать азербайджанский язык.

**Rəyçi: dosent Nərgiz Hacıyeva**